

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора економічних наук, доцента, професора кафедри
менеджменту та адміністрування
Попело Ольги Володимирівни
на дисертаційну роботу Руденка Миколи Вікторовича
на тему «Управління економічною безпекою будівельних підприємств»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 073 Менеджмент**

Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження

В умовах післявоєнної відбудови українських міст та сіл будівельні підприємства набуватимуть все більшого значення. Ефективність роботи таких підприємств залежить від багатьох чинників: макроекономічної стабільності в країні, обсягів доступних фінансових ресурсів, технічних та технологічних інновацій, кваліфікації працівників тощо.

Безумовно, війна в Україні негативно вплинула на роботу будівельних підприємств. Значно скоротились обсяги будівельної продукції, особливо обсяги введення в експлуатацію житла, якого хронічно бракує мешканцям міст та сіл. Будівельні підприємства через специфіку своєї діяльності, а саме: довготривалий термін виробництва будівельної продукції, залежність від фінансування процесів виробництва, своєчасність поставок будівельних матеріалів та наявність кваліфікованої робочої сили, повинні приділяти більше уваги процесу управління економічною безпекою. Врахування науково обґрунтованих рекомендацій дисертанта дозволять керівництву будівельних підприємств вчасно приймати раціональні управлінські рішення та формувати дієву систему протидії негативним зовнішнім чинникам. Зазначене підтверджує актуальність та важливість дисертації Руденка М. В.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота виконана відповідно до тематичного плану науково-дослідних робіт Національного університету «Чернігівська політехніка», зокрема: «Модернізаційні засади сталого розвитку регіонів України в умовах децентралізації владних повноважень» (ДР № 0117U004541), у межах якої автором запропоновані методичні підходи до управління економічною безпекою будівельних підприємств в умовах децентралізації; «Удосконалення механізмів реалізації функції державного управління та місцевого самоврядування в умовах адміністративної реформи: регіональний зріз» (ДР № 0113U003163), у межах якої дисертантом обґрунтовані методичні підходи до стратегічного розвитку будівельних підприємств на засадах економічної безпеки.

Ступінь обґрунтованості та відповідності наукових положень, висновків і рекомендацій

Ознайомлення з дисертаційною роботою показує, що представлені наукові положення, висновки та рекомендації є достатньо обґрунтованими, мають глибокий науковий зміст та суттєве значення для управління економічною безпекою суб'єктів господарювання. Результати дисертаційної роботи є обґрунтованими і базуються на проведених автором дослідженнях теоретичного та емпіричного характеру. Мета дисертації відповідає темі дослідження, а сформульовані об'єкт та предмет дослідження відповідають науково-методичним вимогам.

Представлена дисертаційна робота є логічним, структурованим та завершеним науковим дослідженням, якість якого підтверджує системність дослідження, що дозволило вирішити поставлене науково-прикладне завдання з управління економічною безпекою будівельних підприємств. У теоретичну основу покладено праці українських та закордонних учених у сфері управління економічною безпекою на різних ієрархічних рівнях економіки. У дисертаційній роботі використані нормативно-правові та законодавчі акти України, статистичні дані Державної служби статистики України, а також дані, отримані автором у процесі спеціальних спостережень та фінансової звітності будівельних підприємств.

Проведене дослідження ґрунтується на загальнонаукових та спеціальних методах, зокрема: монографічний метод, системний та діалектичний підходи, економіко-математичні та статистичні методи, порівняння та узагальнення, економіко-математичного моделювання, прогнозування та метод сценаріїв.

Дисертація презентує оригінальний підхід автора до вирішення наукової проблеми поглиблення теоретико-методичних положень та розробки практичних рекомендацій щодо управління економічною безпекою будівельного підприємства.

Структура і зміст дисертаційної роботи

Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційна робота є цілісною, завершеною науковою працею, що містить повний комплекс встановлених вимогами структурних елементів: вступ, три розділи, висновки, а також анотацію, список літератури, додатки. Загальний обсяг роботи становить 253 сторінки, з них основний текст – 149 сторінок. Дисертація містить структуровані аналітичні таблиці, графічні інтерпретації та схеми, що дозволяє комплексно сприймати результати проведеного дослідження. Анотація дисертації повною мірою розкриває структуру та зміст

роботи, містить інформацію про практичну апробацію результатів дослідження та особистий внесок автора у наукових працях, які опубліковані у співавторстві.

У першому розділі «Теоретичні основи забезпечення економічної безпеки будівельних підприємств» узагальнено методичні підходи до сутності поняття «економічна безпека будівельного підприємства» (с. 30), сформовано принципи формування системи економічної безпеки будівельних підприємств (с. 36), визначено склад та сутнісний зміст функціональних складових системи економічної безпеки будівельного підприємства (с. 39), сформовано концептуальну модель управління економічною безпекою будівельного підприємства (с. 42), розроблені функціональна (с. 44) та організаційна (с. 46) моделі прийняття управлінських рішень щодо забезпечення достатнього рівня економічної безпеки будівельного підприємства, запропонована узагальнена схема процесу прийняття рішення про впровадження стратегії безпечного розвитку будівельного підприємства (с. 49), розроблено алгоритм оцінювання ефективності управління економічною безпекою будівельного підприємства (с. 50), запропоновано схему формування інформаційного забезпечення бази даних управління економічною безпекою будівельного підприємства (с. 52) та узагальнено схему фінансування процесу забезпечення економічної безпеки будівельного підприємства (с. 53), визначено «критичні точки» будівельного підприємства з погляду вразливості його як суб'єкта критичної інфраструктури (с. 59), представлено результати аналізу динаміки надзвичайних ситуацій, кількості постраждалих унаслідок надзвичайних ситуацій людей та обсяг матеріальних збитків, завданих надзвичайними ситуаціями (с. 61-62).

У другому розділі «Методичні положення та інструментарій оцінювання рівня економічної безпеки будівельних підприємств» здійснено аналіз сучасного стану та перспектив розвитку будівельних підприємств України: проаналізовано динаміку кількості будівельних підприємств України за період 2017-2021 рр. (с. 70), динаміку показників економічної діяльності будівельних підприємств України (с. 71), динаміку обсягів будівельних робіт в Україні (с. 72), динаміку обсягів будівельної продукції в Україні та місті Києві (с. 74), динаміку обсягів побудованих житлових та нежитлових будинків у місті Києві (с. 75), динаміку частки нового будівництва у загальному обсязі будівельної продукції в Україні та місті Києві (с. 77), динаміку частки будівельних підприємств України та міста Києва, які отримали прибуток або збиток (с. 79), динаміку обсягів видатків із бюджету міста Києва на будівництво й регіональний розвиток за період 2017-2021 рр. (с. 80), динаміку загальної кількості квартир, прийнятої в експлуатацію в місті Києві за період 2018-2022 рр. (с. 84), середню вартість 1 м² житла у 2022 р. на первинному ринку міста Києва (с. 85), динаміку кількості новобудов на ринку нерухомості міста Києва (с. 85), динаміку загальної площі офісних

приміщень в місті Києві (с. 86), динаміку орендних ставок за 1 м² офісних приміщень у місті Києві за період 2018-2022 рр. (с. 87), динаміку сукупних ресурсів на одне домогосподарство загалом в Україні та в місті Києві за період 2017-2021 рр. (с. 88), динаміку витрат на житло та комунальні послуги у витратах одного домогосподарства в Україні та місті Києві (с. 88). У підрозділі 2.2 розроблено методичний інструментарій дослідження загроз економічній безпеці будівельних підприємств (с. 91-98). У підрозділі 2.3 викладено авторську методику удосконалення методичного підходу до оцінки та прогнозування рівня економічної безпеки будівельних підприємств (с. 99-108). У запропонованій методиці автором приділено увагу оцінці рівня економічної безпеки будівельного підприємства у контексті збалансованої системи показників (с. 102) та алгоритму прогнозування рівня економічної безпеки будівельного підприємства (с.105).

У розділі 3 «Реалізація методичного підходу до управління процесом забезпечення економічної безпеки будівельних підприємств» автором виділено складові управління рівнем економічної безпеки будівельного підприємства (с.110), запропоновано методичний підхід до управління економічною безпекою будівельного підприємства (с.121), визначено послідовність етапів при оцінці та прогнозуванні рівня економічної безпеки будівельного підприємства (с. 122-124), розроблено пропозиції щодо стратегії безпечного розвитку будівельних підприємств на основі запропонованої методики (с. 125-134), систематизовано виявлені проблеми в управлінні рівнем економічної безпеки будівельних підприємств (с. 135-136), побудовано графоаналітичну модель рівня економічної безпеки будівельних підприємств за функціональними складовими (с. 136), наведені результати розрахунків прогнозних значень рівня економічної безпеки будівельних підприємств у кількісному та якісному вимірах на наступні періоди часу (с. 139-140), наведено графічну інтерпретація прогнозу рівня економічної безпеки ТОВ «УКР ЛЕГО БУД», ТОВ «ТЕТРИС БУД», ТОВ «ГРІН ТРЕЙДІНГ», ТОВ «УКБУД Козак» на 15 кварталів вперед за методом сценарного аналізу (с. 145-148).

Висновки, які зроблені за результатами дослідження, є змістовними та розкривають результати виконання поставлених завдань дослідження.

Отже, можна стверджувати, що представлена дисертаційна робота є завершеною і оригінальною, містить поглиблені наукові положення щодо управління економічною безпекою будівельних підприємств, результати яких мають практичне значення. Пропозиції автора пройшли апробацію та доведені до практичного використання.

Наукова новизна одержаних результатів

Дисертаційна робота містить сформульовані та обґрунтовані наукову та практичну значущість. Найбільш вагомими результатами вважаю такі:

уперше:

- запропонований концептуальний підхід щодо управління економічною безпекою будівельного підприємства на основі визначення кількісного та якісного стану рівня економічної безпеки за виділеними функціональними складовими та методики прогнозування цього рівня з урахуванням сучасних викликів;

удосконалено:

- методичний інструментарій розрахунку інтегрального показника рівня економічної безпеки будівельного підприємства, що на відміну від існуючих, передбачає визначення рівня економічної безпеки будівельного підприємства за кожною функціональною складовою, що дозволяє виявити «слабкі ланки» в системі управління економічною безпекою;

- методичні положення управління економічною безпекою будівельного підприємства, що у порівнянні з існуючою практикою, базуються на формуванні та використанні функціональної та організаційної управлінських моделей на різних етапах розвитку підприємства;

- концептуальні положення оцінювання ефективності управлінських рішень щодо розвитку системи економічної безпеки будівельного підприємства, які у порівнянні з діючими, передбачають розробку стратегії розвитку такої системи на основі визначення ймовірності виникнення «критичних точок» у функціонуванні будівельного підприємства;

дістали подальшого розвитку:

– понятійно-категоріальний апарат теорії розвитку економічних систем через поглиблення змісту понять «система економічної безпеки будівельного підприємства», «управління економічною безпекою будівельного підприємства»;

- науково-методичні підходи до виділення функціональних складових у складі економічної безпеки будівельного підприємства, зокрема, фінансово-інвестиційної, техніко-технологічної, управлінської, кадрової, інформаційної, інноваційної, інтерфейсної, нормативно-правової та силової, що дало можливість надалі провести розрахунки кількісних та якісних значень цих складових, визначити кількісне та якісне значення інтегрального показника рівня економічної безпеки будівельного підприємства та сформулювати стратегічні напрями подальшого розвитку підприємства;

- методичний підхід до систематизації зовнішніх та внутрішніх чинників за виділеними функціональними складовими, що надало можливість розробити

адаптаційні заходи розвитку будівельних підприємств з урахуванням сучасних викликів.

Наукове та практичне значення результатів дослідження

Наукове значення результатів дисертації полягає в розв'язанні важливого науково-прикладного завдання - поглиблення теоретико-методичних положень та розробка практичних рекомендацій щодо управління економічною безпекою будівельного підприємства.

Теоретичні результати проведеного дослідження використані в освітньому процесі фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка, зокрема при розробці та викладанні навчальних дисциплін «Менеджмент», «Економіка підприємства», «Основи підприємництва та менеджменту».

Практичне значення результатів дослідження полягає у використанні їх у практичній діяльності Узинської міської ради Білоцерківського району Київської області при складанні Плану розвитку Узинської міської територіальної громади на 2022 рік, у практичній діяльності будівельних підприємств ТОВ «ТЕТРИС БУД», ТОВ «ГРІН ТРЕЙДІНГ», ТОВ «УКБУД Козак», що сприяло підвищенню рівня їх економічної безпеки.

Повнота відображення наукових положень дисертаційної роботи в опублікованих працях

Наукові положення дисертаційної роботи опубліковані у 15 наукових працях, зокрема 1 розділ у колективній монографії, 7 статей у наукових фахових виданнях України, 2 статті у наукових виданнях, які включено до міжнародних наукометричних баз даних Web of Science, 6 праць апробаційного характеру.

Автором дотримані вимоги п. 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, щодо кількості публікацій, відповідності опублікованих результатів тим, що містяться в дисертації, апробації її основних положень.

Дотримання норм академічної доброчесності

За результатами аналізу представлених матеріалів не встановлено фактів порушення академічної доброчесності.

Дисертант дотримувався норм та принципів академічної доброчесності, норм законодавства про авторське право, порушень яких, як і академічного плагіату, не виявлено. У дисертації наявні посилання на відповідні джерела,

зазначені у списку використаних джерел, визначено особистий внесок автора в опублікованих у співавторстві працях.

Висновки та пропозиції, що викликають певні сумніви, зауваження на окремі суперечності та можуть слугувати підґрунтям дискусії під час захисту дисертації

У цілому зауважуючи високий рівень дисертаційної роботи, слід зазначити такі рекомендації та дискусійні положення.

1. У підрозділі 1.1 автор детально розглядає теоретичні положення забезпечення економічної безпеки будівельного підприємства. Проте, доцільно також було б проаналізувати основні ризики, які потенційно можуть виникати в процесі економічної діяльності цих підприємств, конкретизувати сукупність загроз, з якими вони стикаються у сучасних надскладних умовах функціонування національної економіки.

2. У розділі 1 дисертації варто було б приділити більшу увагу конкретизації поняття «оптимальний рівень економічної безпеки», обґрунтувати яким чином можна його визначити для конкретного будівельного підприємства.

3. На рис. 2.19 (с. 100) наведено етапи дослідження стану економічної безпеки будівельного підприємства, де сутністю 7 етапу вказана «Оцінка рівня ризикованості діяльності підприємства та можливості зміни рівня економічної безпеки», проте в тексті дисертації не наведено методичного інструментарію визначення оцінки рівня ризикованості діяльності підприємства.

4. У розділі 3 дисертації доцільно було б розкрити питання формування та трансформації механізму забезпечення економічної безпеки будівельного підприємства, а також конкретизувати, що в цьому механізмі потрібно змінити або удосконалити, щоб сформувані сприятливі умови для забезпечення стабільності роботи будівельних підприємств.

5. У підрозділі 3.1 дисертації автор обґрунтовує методичні підходи до визначення показників різних компонентів системи економічної безпеки будівельного підприємства, проте зазначені методичні положення, на наше переконання, доцільно було б представити у підрозділі 1.3 дисертації, а результати їх використання навести в аналітичному розділі роботи.

Висловленні зауваження та пропозиції мають рекомендаційний характер і не знижують загальної високої оцінки наукового дослідження, а також не применшують наукової новизни та практичної цінності отриманих результатів, які є обґрунтованими і достовірними.

Загальні висновки та оцінка дисертації

Дисертаційна робота Руденка Миколи Вікторовича на тему «Управління економічною безпекою будівельних підприємств» є завершеним, самостійно виконаним, актуальним, цілісним науковим дослідженням, містить положення наукової новизни та має теоретичне і практичне значення.

Дисертаційна робота відповідає спеціальності 073 Менеджмент.

За змістом, структурою, обсягом та оформленням дисертація відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Зазначене дозволяє зробити висновок, що Руденко Микола Вікторович, автор дисертаційної роботи на тему «Управління економічною безпекою будівельних підприємств», заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 Менеджмент.

Рецензент:

доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри
менеджменту та адміністрування
Національного університету
«Чернігівська політехніка»

Ольга ПОПЕЛО

Підпис д.е.н., доц. Попело О. В., засвідчую
Вчений секретар
Національного університету
«Чернігівська політехніка»,
доктор наук з державного
управління, професор

Ігор ОЛІЙЧЕНКО